

“КЕЛИШИЛДИ”
Ўзбекистон Республикаси
Курилиш вазирилиги

“_____” 2019 йил

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта маҳсусе
таълим вазирилиги

“06” 11 2019 йил

“Архитектура ва қурилиш” таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни
қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг
тайёргарлиги ҳамда компетентлигига қўйиладиган

МАЛАКА ТАЛАБЛАРИ

I. Умумий қоидалар

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш сифати тингловчилар тайёргарлигининг зарур ва етарли даражаси, уларнинг билимлари ва амалий маҳоратларини педагог кадрларга қўйиладиган малака талабларига мувофиқлиги билан белгиланади.

“Архитектура ва қурилиш” таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган малака талаблари тегишли йўналишлар бўйича ўкув режалари ва дастурларини, шунингдек, қайта тайёрлаш ва малака ошириш таълим муассасаларининг ўкув жараёнини, таълим сифатини назорат килиш ва баҳолаш тартиби ва бошқа хужжатларни ишлаб чикин учун асос ҳисобланади.

II. Олий таълим муассасалари педагог кадрларининг тайёргарлиги ва компетентлигига қўйиладиган умумий талаблар

**Педагог кадрлар қўйидаги йўналишларда билим, қўниқма ва
малакаларга эга бўлиши лозим:**

– олий таълим давлат таълим стандарти, олий таълим давлат таълим стандарти классификатор, Кадрлар тайёрлаш тегишли таълим соҳаси бўйича давлат таълим стандарти, бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликларининг малака талаблари, шунингдек, ўқитилаётган фан бўйича ўкув дастури моҳиятини билиш ва тушуна олиш;

– олий таълим тўғрисидаги норматив-хукукий ва директив хужжатларни билиш;

- бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича ўқув жараёнини ташкил этиш ва унинг сифатини таъминлашнинг замонавий методларини билиш ва амалда қўллай олиш кўникмаларига эга бўлиш;
- ўқув режалари ва ўқув фанлари дастурларини такомиллаштириш тамойиллари ҳакида маълумотга эга бўлиш;
- ўқув юкламаларини режалаштириш ва уларнинг бажарилишини назорат қилиш методларини ўзлаштириш;
- ўқув фанлари мазмуни ва уларни ўқитишдаги изчиллик асосларини билиш;
- ўқув машғулотларининг ҳар хил турларини (маъruzалар, амалий машғулотлар, лаборатория машғулотлари, курс ишлари лойиҳалари, малака бўйича амалий машғулотлар) ўтказиш кўникмасига эга бўлиш;
- талабалар ўргасида миллий мустақиллик ғоялари асосида маънавий-ахлоқий ва тарбиявий ишларни олиб бориш малакаларига эга бўлиш;
- таълим жараёни қатнашчилари билан ўзаро муносабатларда этика нормалари ва нутқ маданиятига эга бўлиш;
- чет тиллардан биттасида сўзлашув нутқи асосларини ўзлаштириш;
- мустақил таълим олиш йўли билан ўз билимларини такомиллаштириш методларини билиш ва амалда қўллаш малакасига эга бўлиш;
- талабаларда танқидий фикрлашни шакллантира олиш кўникмасига эга бўлиш;
- бакалавриат ва магистратура таълим дастурларида изчиллик ва мослашувчанликни ташкилий ва методик таъминлаш кўникмасига эга бўлиш;
- кадрлар буюртмачилари ва меҳнат бозори эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда ўқув режалари ва фанлар дастурларини шакллантириш малакасига эга бўлиш;
- талабаларнинг ўз билимини мустақил оширишини ташкилий ва методик жиҳатдан таъминлаш кўникмасига эга бўлиш;
- талабаларнинг билим ва кўникмаларини рейтинг бўйича назорат қилишни ташкил этиш ва илмий-методик таъминлаш малакасига эга бўлиш;
- кадрлар тайёрлаш сифатига таъсир кўрсатадиган омилларни билиш;
- таълим, фан ва ишлаб чиқаришни интеграциялашни ташкил этиш;
- иқтидорли талабаларни қидириб топиш, танлаш ва улар билан ишлаш методларини билиш ва амалда қўллаш;
- олий таълимда менежмент ва маркетинг асосларини билиш ва амалий фаолиятга татбиқ этиш.

Олий таълим муассасалари педагог кадрлари қўйидаги йўналишларда компетентликка эга бўлиши лозим:

Хуқукий компетентлик - таълимнинг норматив-хуқукий хужжатларини, қонунчилик нормаларини билиш ҳамда касбий фаолиятда

самарали фойдалана олиш, локал норматив-хуқуқий ҳужжатларни ишлаб чикиш, конунчилик нормалари доирасида қарорлар қабул қилиш.

Касбий компетентлик – педагогик фаолиятдаги реал вазиятларда учрайдиган касбий педагогик муаммо ва вазифаларнинг самарали ечимини таъминлайдиган методик усуллар, замонавий таълим технологиялари, педагогик диагностика (сўров, индивидуал ва гурӯҳий интервью) технологиялари, психологик ва педагогик коррекция, дидактик воситаларни кўллай олиш ва доимий такомиллаштириб бориш; таълим олувчилар билан ўкув машғулотларини ташкиллаштиришга йўналтирилган замонавий таълим ва инновацион технологияларга доир креатив ғоялар, илғор хорижий тажрибалар, янги адабиёт, шунингдек, бошқа маълумотларни ўзлаштириш ҳамда кўллаш.

Информацион компетентлик - педагогнинг замонавий ахборот-коммуникация технологиялари воситасида шахсий ва касбий фаолияти билан боғлик маълумот, ахборотларни мустакил излаш, таҳлил қилиш, танлаш, қайта ишлаш ва зарур ахборотларни узатиш ҳамда соҳага мослаштириш, мустакил билиш фаолиятини доимий ривожлантириш, масофавий таълим ва мультимедиа технологиялари, Интернет глобал тармогидан, электрон таълим ресурсларидан ўкув мақсадларини амалга оширишда самарали фойдаланиш.

Коммуникатив компетентлик - таълим жараёнида самарали мулокотни таъминлайдиган, турли ёшдаги таълим олувчилар, ота-оналар, ҳамкаслар, ходимлар билан мулокот ўрнатиш, инсонлар билан ўзаро ҳамкорликда стратегия, тактика ва техникани шакллантиришини билиш, ижтимоий аҳамиятга эга мақсадларни амалга оширишда уларнинг ҳамкорлик харакатларини ташкил этиш, ўз қарашларини ҳимоя қила олиш, нотиқлик санъати, оғзаки ва ёзма нутқ саводхонлиги, тақдимотларнинг самарали шакл ва методларини танлай олиш.

III. Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курси ўкув режасининг тасдиқланган Намунали таркибидан келиб чиқиб олий таълим муассасалари педагог кадрларига қўйиладиган малака талаблари

III.1. Олий таълимнинг норматив-хуқуқий асослари

Педагог қадрлар:

- Ўзбекистон мустакил демократик тараққиётининг миллий тикланиш босқичида жамият ривожи ва таълим-тарбия соҳасидаги амалга оширилган вазифаларни;
- Миллий тикланиш босқичи ва унинг ўзига хос хусусиятларини;
- мамлакатимизда демократик ислоҳотлар ва фуқаролик жамиятини ривожлантиришнинг асосий йўналишларини;

- Ўзбекистон тараққиётининг миллий юксалиш босқичида ҳаракатлар стратегиясини ва унинг устувор йўналишларини;
- Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 72-Сессиясидаги нутқининг асосий йўналишларини;
- 2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини;
- Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим, ва Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияларини;
- Ўзбекистон Республикасида Оила институтини мустаҳкамлаш концепциясини;
- ёшлар, оила, маҳалла, дин ва хотин-қизлар масалаларига оид давлат дастурларининг асосий йўналишларини;
- Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг ёшлар маънавиятини юксалтириш ва уларнинг бўш вактларини мазмунли ташкил этиш бўйича бешта муҳим ташаббусини;
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий таълим тизимига оид қабул қилган фармонлари, қарорлари ва фармойишларини, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Олий таълим тизимига тегишли норматив-хукуқий хужжатларини, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигининг таълим-тарбия жараёнини ташкил этишга оид норматив-хукуқий хужжатларини;
- коррупцияга қарши курашнинг хукуқий асосларини ва унинг олдини олиш омилларини;
- Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясидан ўтказиш тартибини *билиши* керак;
- Ўзбекистон мустакил демократик тараққиётининг миллий тикланиш босқичида жамият ривожи вазифалар асосида таълим-тарбия соҳасидаги вазифаларни амалга ошириш;
- Мустакил демократик тараққиёт йўлида эришилган ютуқлар ва муаммоларни таҳдил этиш;
- “Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқга хизмат қилсин” гоясини тушинтириб бериш;
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий таълим тизимига оид қабул қилган фармонлари, қарорлари ва фармойишларини, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Олий таълим тизимига тегишли норматив-хукуқий хужжатларини, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигининг таълим-тарбия жараёнини ташкил этишга оид норматив-хукуқий хужжатлар асосида ўкув жараёнини ташкил этиш;
- коррупцияга қарши кураш ва унинг олдини олиш;
- Давлат таълим стандартлари, ўкув режалар ва фан дастурларини ишлаб чиқиш;
- Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларини давлат аккредитациясига хужжатларни тайёрлаш *қўнишка ва малакаларига* эга бўлиши лозим.

- 2019-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегияси асосида ОТМ\факультет\кафедрани ривожланиш стратегиясини ишлаб чиқиш;
- Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг ёшлар манавиятини юксалтириш ва уларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш;
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий таълим тизимида оид қабул қилган фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Олий таълим тизимида тегишли норматив-хукукий хужжатларини, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигининг таълим тизимида оид норматив-хукукий хужжатлар асосида таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш;
- Давлат таълим стандартлари, ўкув режалар ва фан дастурлар асосида фаннинг ишчи дастурини ишлаб чиқиш **компетенцияларига** эга бўлиши лозим.

III.2. Илғор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат

Педагог кадрлар:

- инновацион жараёнлар ривожининг замонавий тенденцияларини;
- таълим тизимида илғор хорижий тажрибаларни;
- кредит тизими ва ECTS кредитларининг хусусиятлари ва тамоилларини;
- креатив фикрлашга йўналтирилган таълим технологияларини (кейс стади, лойиҳавий таълим, витаген, скампер, дизайн фикрлаш ва бошқалар);
- синергетик таълим аҳамиятини;
- акмеологик ривожланиш даражаларини (концептуал, технологик, рефлексив, креатив ва инновацион);
- педагогик фаолият натижаларининг сифат индикаторларини;
- педагогик квалиметриянинг асосий тушунчалари ва тамоилларини **билиши** керак.
- таълим-тарбия жараёнини инновацион технологиялар асосида ташкил этиш;
- кредит тизими асосида таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш;
- ўз фанини ўқитишида креатив фикрлашга йўналтирилган таълим технологияларидан (кейс стади, лойиҳавий таълим, витаген, скампер, дизайн фикрлаш ва бошқалар) фойдаланиш;
- талабаларнинг ва ўқитувчининг инновацион фаолиятини ташкил этиш;
- инновацион фаолият натижаларини баҳолашга тизимли ёндашиш;
- мустакил ўзини-ўзи касбий ривожлантириш стратегиясини тузиш;
- талабалар билимини баҳолашнинг ассесмент технологияси билан ишлаш **қўйикма ва малакаларига** эга бўлиши лозим.

- таълим-тарбия жараёнига инновацион технологияларни татбик этиш;
- талабаларни креатив фикрлашга йўналтириш;
- инновацион фаолиятни самарали ташкил этиш ва унинг натижаларини баҳолаш ўзи-ўзини касбий ривожлантириш **компетенцияларга** эга бўлиши лозим.

III.3. Таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини кўллаш

Педагог кадрлар:

- ахборот-коммуникация технологиялари ва уларни таълим жараёнида кўллашнинг дидактик имкониятларини;
- шахснинг таълим, тарбияси ва ривожланишида замонавий ахборот технологиялари ва тизимларини;
- LMS тизимларини;
- Web 2.0 технологияларнинг таълимий хусусиятларини;
- булатли ҳизматлардан фойдаланиш усусларини;
- педагогик дастурлар (AutoPlayMedia Studio, CourseLab, iSpring Suite, Hot Potatoes ва бошқ.) нинг таълимий имкониятларини;
- медиакомпетентлик тушучаси мазмунини;
- Scopus, ScienceDirect, Mendeley тизимлари имкониятларини;
- CAD тизимлари ва BIM методологияларининг фарқи ва имкониятларини;
- Autodesk Revit дастури ёрдамида хонадоннинг жиҳозланиш лойиҳасини бажаришни **билиши** керак.
- ўқув-тарбия жараёнини оммавий очик онлайн курслар (MOOC (Massive Online Open Course), LMS Moodle, web 2.0/3.0 технологиялари, булатли ҳизматлар асосида ташкил этиш;
- педагогик дастурлар (AutoPlayMedia Studio, CourseLab, iSpring Suite, Hot Potatoes ва бошқ.) асосида электрон таълим ресурсларни яратиш;
- Scopus, ScienceDirect, Mendeley тизимларида керакли маълумотларни қидириб топиш;
- CAD тизимларидан фойдаланиш **кўнишка ва малакаларига** эга бўлиши лозим.
- ўз фанини ўқитишида оммавий очик онлайн курслар (MOOC (Massive Online Open Course), LMS Moodle, web 2.0/3.0 технологиялари, булатли ҳизматлардан самарали фойдаланиш;
- педагогик дастурлар (AutoPlayMedia Studio, CourseLab, iSpring Suite, Hot Potatoes ва бошқ.) асосида мультимидали ўқув курсларини яратиш;
- педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини Scopus, ScienceDirect, Mendeley тизимлари асосида такомиллаштириш;

- Web-технологиялар, Web-технологияларнинг таълимий имкониятларини педагогик жараёнда қўллаш;
- булатли технологиялар ва уларда ҳамкорликда ишлаш компетенцияларга эга бўлиши лозим.

III.4. Амалий хорижий тил

Педагог кадрлар:

- хорижий тилни ўрганишнинг аҳамиятини;
- хорижий тилни ўрганишдаги замонавий ёндашувларни;
- хорижий тилни ўрганиш лексика ва грамматикасини (грамматика ва лексика – B1, B2) **билиши** керак.
- чет тилини амалий ўзлаштириш даражасини ошириш ва ундан ўз касб маҳорати, педагогик ва илмий фаолиятини муттасил ошириб борища фойдаланиш;
- мавзуга оид турли коммуникатив топшириклар воситасида тил кўникмаларини ахборот қабул қилиш ва етказиш учун қўллаш;
- хорижий тилда тинглаб тушуниш, ўқиш, гапириш ва ёзув;
- чет тилидаги соҳага оид ва оммабоп матнларни таҳлил қилиш;
- хорижий тилда фикрни равон баён қилиш;
- лингвистик компетенция (tinglab тушуниш, ёзиш, ўқиш, гапириш);
- дискурс компетенция (матннинг муайян соҳага тегишлилигини ажратса олиш);
- стратегик компетенция (кўйилган мавзуга ёндашган ҳолда нуткни мантикий ифодалаш);
- кундалик ва ижтимоий ҳаётга оид мавзулар, тили ўрганилаётган мамлакатлар маданияти ва анъаналари, Ўзбекистон ҳақида, мамлакатимизнинг машҳур инсонлари тўғрисида қисқача маълумот, резюме тўлдириш, оммавий ахборот воситалари, маданий ҳордик, телефонда сұхбат, саёҳат ва туризм, транспорт соҳаси, кашфиётлар, санъат, фан ва таълим соҳаси, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, даврнинг энг долзарб муаммоларини ўрганиш, муҳокама ва таҳлил қилиш **кўникма ва малакаларига** эга бўлиши лозим.
- соҳага йўналтирилган матнларни ўқиш ва унинг маъносини гапириб бериш;
- илмий мақолаларнинг резюмесини тайёрлаш;
- электрон хатлар ёзиш;
- соҳага йўналтирилган ўқув тақдимотларда хорижий тушунчалардан фойдаланиш **компетенцияларга** эга бўлиши лозим.

III.5. Тизимли таҳлил ва қарорлар қабул қилиш асослари

Педагог кадрлар:

- тизим, тизимли таҳлил ва тизимли ёндашувнинг мазмун-моҳиятини;
- тизим, тизимли таҳлил ва тизимли ёндашувнинг асосий тушунчаларини;

- педагогик жараён ва унинг структуравий тузилмасини;
- олий таълим тизими таркиблари (мақсад ва вазифалари)ни;
- педагогик фаолиятда тизимли таҳлил методларини;
- қарор қабул қилишнинг мазмун-моҳияти, тамойиллари ва унга нисбатан бўлган ёндашувларни;
- педагогик жараёнда қарор қабул қилишга қўйиладиган талаблар, унинг турлари ва психологияк жиҳатларини;
- педагогик фаолиятда қарорнинг шаклланиши, қабул қилиш босқичлари ва ижросини таъминлаш усулларини;
- замонавий қурилишда ва лойиҳалашда тизимли таҳлил қилишни;
- зилзилабардош бино ва иншоотларни ҳисоблаш ва лойиҳалашда тизимли таҳлилни ўтказишни **билиши** керак.
- олий таълим тизими таркиби (мақсад ва вазифалари)га тизимли ёндашиш;
 - педагогик жараёнига тизимли ёндашиш;
 - педагогик фаолиятда тизимли таҳлил методларидан фойдаланиш;
 - педагогик фаолиятда қарорларни шакллантириш, қабул қилиш ва ижросини таъминлаш;
 - иқлим шароитида ишлайдиган темир бетон конструкцияларини ҳисоблашда тизимли таҳлил қилиш;
 - меъморий обидаларни лойиҳалаш ва ҳисоблашнинг ўзига хос бўлган ҳолатларни таҳлилини бажариш **қўнікма ва малакаларига** эга бўлиши лозим.
 - ОТМда педагогик жараёнини тизимли ёндашиш асосида ташкил этиш;
- олий таълим тизимида педагогнинг илмий-педагогик фаолиятида қарорларни тўғри шакллантириш, қабул қилиш ва ижросини таъминлаш **компетенцияларга** эга бўлиши лозим.

III.6. Махсус фанлар

Педагог кадрлар:

- архитектура ва қурилиш соҳасида эришилган янги илмий натижалар, яратилган илмий адабиётларни билиш;
- архитектура ва қурилиш соҳасида қўлланиладиган замонавий қурилиш материалларини билиш;
- бино ва иншоотларни лойиҳалашда ва ҳисоблашда компьютер дастурларидан фойдаланиш;
- мавжуд ўй-жой ва жамоат биноларининг энергия истеъмоли ҳолатини;
- биноларнинг энергоаудити, энергиядан фойдаланиш бўйича техник ҳолатини текшириш, энергетик паспорти ва энергия самарадорлигини баҳолашни

- курилиш соҳасидаги инновацияларни ишлаб чиқаришга жорий эта олиш;
- бино ва иншоотларнинг техник эксплуатацияси муаммоларини ҳал эта олиш;
- курилиш индустриясининг замонавий ускуналари ва технологияларини жорий қилишнинг илмий-амалий асосларини билиш;
- бино ва иншоотларни куриш ва таъмирлашда энергия самарадор технологияларни қўллашни билиш;
- бино ва иншоотларни лойиҳалашда компьютер дастурларидан фойдалинишни;
- уй-жой ва коммунал хўжалигининг долзарб масалаларини, асосий илмий-техник муаммолари ва тараққиёт истиқболларини билиш;
- иссиқлик ва газ таъминотида янги технологияларни татбиқ этишнинг илмий-амалий асосларини билиш;
- сув таъминоти ва канализация тизимларини замонавий лойиҳалаш, ҳисоблаш ва уларни эксплуатация қилиш ҳамда уларда ишлатиладиган замонавий технологиялар;
- шаҳар, саноат корхоналарининг сув таъминоти ва канализация хужаликларини бошқаришда янги замонавий технологияларини;
- нанотехнологияларнинг қурилиш материаллари ишлаб чиқаришдаги инновацион потенциалини амалда қўллаш;
- қурилиш материалларининг истиқболли турлари ва технологияларини амалиётга татбиқ этиш;
- замонавий қурилиш материаллари ишлаб чиқаришда хом ашёни танлаш;
- бино ва иншоотларни лойиҳалаш, куриш ва эксплуатация қилишнинг замонавий технологияларини билиш;
- Ўзбекистон Республикасининг архитектура ва қурилиш соҳасига оид меъёрий хужжатлар тизимидағи ўзгаришларни амалиётга татбиқ эта олиш;
- архитектура ва қурилиш соҳасидаги шаҳарсозлик қоидалари ва меъёрларини билиш ва улардан машғулотларда фойдаланиш;
- кўчмас мулк бозорининг ривожланиш тенденцияларини билиш;
- бошқарилаётган ва эксплуатация қилинаётган биноларнинг сифати ва ҳолатини баҳолаш;
- қурилиш смета ишларида дастурий воситалардан фойдалана олиш;
- архитектура ва қурилиш соҳасидаги инновацияларни таълим жараёнига татбиқ этиш орқали ўқув жараёни мазмунини бойитиш;
- архитектура ва қурилиш соҳасидаги ўқув-методик таъминотни такомиллаштиришга оид тавсияларни ишлаб чиқиши;

- замонавий компьютер ва коммуникация техникаси воситаларидан фойдаланган ҳолда маъруза ва амалий машғулотлар учун кўргазмали тақдимотлар яратиш;
- йўл қурилиш соҳасидаги инновацияларни, илғор ва энергия тежамкор технологияларни;
- автомобиль йўллари ва аэродромлар муҳандислигида геоахборот тизимлари (ГАТ)ни кўллашни;
- кўприк ва транспорт тоннеллари муҳандислигида илғор ва энергия тежамкор технологияларни кўллашни;
- кўприк ва транспорт тоннеллари муҳандислигини ташкил этиш;
- архитектура ва қурилиш соҳаси йўналишлари фанларини ўқитишида замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан ўз ўрнида фойдаланиш;
- соҳа йўналиши ривожланишига оид хориж тажрибаларини ўрганиш, таҳлил қилиш ва ўкув жараёнига татбик эта олиш **кўникма ва малакаларига эга бўлиши лозим.**

IV. Якуний қоида

Мазкур малака талаблари ижтимоий-иктисодий соҳанинг устувор йўналишлари ва вазифаларидан келиб чиқиб такомиллаштириб борилади.

R.R.Xakimov